

Drahé sestry a bratia,

Nech vám Pán udelí svoj pokoj!

S veľkým potešením vám ponúkame túto študijnú príručku pre Encykliku *Laudato Si'* (LS). Ako prebiehali prípravy vydania encykliky Konferencia františkánskej rodiny (KFR) sa obrátila na nás, Inter-františkánsku komisiu pre spravodlivosť, pokoj a ochrana stvorenstva (Rímska VI.) a požadovali, aby sme sa pripravili na príchod pápežského listu. V reakcii na to sme navrhli vytvorenie študijnej príručky určenej na podporu čítania a štúdia Encykliky. KFR prijala náš návrh.

Táto študijná príručka sa ponúka zvláštnym spôsobom Františkánskej rodine a tým, s ktorými pracujeme. Pápež František objasňuje, že jeho inšpirácia nielen pre Encykliku, ale aj pre jeho pápežskú vládu je tiež sv. František z Assisi. V liste na začiatku uvádza: „*Som presvedčený, že František je vynikajúcim príkladom starostlivosti o to, čo je slabé, a tiež integrálnej ekológie, prežívanej radostne a autenticky*“ (LS 10) Sme pozvaní, aby sme túto správu stelesnili v dnešnom svete, žijúc podľa príkladu nášho vzoru sv. Františka a aby sme jasne počuli výkriky chudobných a zraniteľných našej zeme.

Študijná príručka je tiež predložená všetkým ľuďom dobrej vôle, pre ktorých by to mohlo byť užitočné. Pápež František v *Laudato Si'* opakovane vyzýva na dialóg na všetkých úrovniach a medzi všetkými aktérmi s cieľom riešiť otázku naliehavej krízy našej doby. Môžeme nájsť spôsoby, ako spolu reagovať na jeho naliehavé prosby.

Pokyny na používanie tejto študijnej príručky sú veľmi jednoduché:

- Musí sa používať s výtlačkom Encykliky; príručka bola pripravená so zámerom povzbudzovania jednotlivcov a skupín, ktorí ju používajú, aby priamo prešli k slovám pápeža. Takže tí, ktorí sa zúčastňujú štúdia, potrebujú kópiu encykliky, ako aj kópiu príručky;
- Príručka je rozdelená do siedmich častí, jedna pre úvod a jedna pre každú zo šiestich kapitol; môžete si pripraviť harmonogram deviatich stretnutí: jedno na všeobecný úvod (predstavenie) potom stretnutia pre každý zo siedmich oddielov a posledná časť na vyhodnotenie skúseností;
- Vyberte vedúceho pre celý program a vedúceho pre každé zo stretnutí. Líder by mal účastníkom pripomínať, aby si pred stretnutím prečítali príslušnú časť Encykliky a potom sa uistite, že preštudovaná časť ide plynule a že každý má šancu zúčastniť sa;
- Každé stretnutie začnite chvíľou rozjímania, modlitby, úvahou. Prečo sa skupina stretla? Aké výsledky sa očakávajú? Potom prejdite na príručku, na zhrnutie časti, ktorá má byť prediskutovaná. Čítajte to pomaly. Ak komentár alebo citácia upúta pozornosť účastníkov, prejdite do Encykliky a prečítajte si celú časť z ktorej sa cituje. Aká je reakcia účastníkov na túto časť? Potom pokračujte zhrnutím;

- Po zhrnutí pokračujte otázkami na zamyslenie. Kdekoľvek je to možné, nájdite veľmi konkrétne odpovede na otázky. Ako môžu účastníci reagovať individuálne? Ako môže skupina reagovať spolu? Aké návrhy by sa mohli prijať vo väčšej komunite? Ako sa môže miestna komunita stať iskrou, ktorá podnieti ku väčšej aktivite potrebnej na to, aby sme mohli čeliť našim svetovým krízam? Neustále hľadajte spôsoby, ako realizovať návrhy uvedené v Encyklike;
- Po prvých ôsmich stretnutiach naplánujte stretnutie, kde štúdium ohodnotíte a oslávite. Čo bola skupina schopná dosiahnuť? Aké kroky sú potrebné na pokračovanie v tomto procese? Ako by mohla skupina zapájať ďalších do tejto snahy? Mohlo by to byť zaujímavé pre tých, ktorí sa zúčastnili na študijná skupina aby vytvorili novú skupinu s novými účastníkmi?

Sestry a bratia, dúfame, že vás tento študijný sprievodca povzbudí, aby ste si prečítali a študovali Encykliku, najmä v skupinách, ktoré budú potom schopné spolupracovať pri realizácii svojej výzvy na zmeny potrebné na prekonanie súčasnej krízy. Uvedomujeme si, že všetky príručky, ako je táto, sú kultúrne obmedzené. Preto vyzývame Františkánsku rodinu v každom regióne, aby zvažila prípravu vhodnejšej študijnej príručky (z hľadiska regiónu). Chceme zaručiť, že príručka štúdiom nebude elitný dokument, ale ten, ktorý pomáha všetkým ľuďom čítať, porozumieť a prežiť slová pápeža Františka. Prosím, neváhajte ju šíriť ďalej.

Modlíme sa, aby tento študijný sprievodca bol užitočným nástrojom na pochopenie posolstva Encykliky a pri propagácii procesu neustálej premeny, ktorá je nevyhnutná pre život evanjeliového života!

Členovia Rímskej VI.

Úvod

Zhrnutie:

Podnadpis Encykliky pápeža, *Laudato Si'* objasňuje hlavnú obavu listu: *o starostlivosti o náš spoločný domov*. Svätý František nám pripomína, že *“naš spoločný domov je ako sestra, s ktorou sa delíme o existenciu, aj ako krásna matka, ktorá nás prijíma vo svojom náručí (# 1)*. Naša sestra plače kvôli zraneniam spôsobeným našou nedostatočnou zodpovednosťou a pretože *„sme vyrastali s myšlienkou, že sme jej vlastníkami a vládcami, oprávnenými na jej drancovanie“ (# 2)*.

Vzhľadom na úpadok životného prostredia, v ktorom sa sami nachádzame, pápež František vyzýva všetkých, ktorí žijú na tejto planéte, aby začali dialóg o našom spoločnom domove (# 3). Cituje svojich pápežských predchodcov, ktorí predtým upozorňovali na tieto problémy, komentujúc, že ich obavy sa odrážajú v úvahách mnohých vedcov, filozofov, teológov a občianskych skupín, spolu s ďalšími cirkvami a kresťanskými spoločenstvami a inými náboženstvami (# 3-9).

Pápež František vyjadruje dôležitosť sv. Františka z Assisi pre svoj vlastný život a službu a nazýva ho *„vynikajúcim príkladom starostlivosti o to, čo je slabé, a tiež integrálnej ekológie, prežívanej radostne a autenticky“*, čím sa jasne uvádza jedno zo základných témy Encykliky, vzťah medzi sociálnou spravodlivosťou a starostlivosťou o životné prostredie. Pápež hovorí, že: *„V ňom možno objaviť, do akej miery je neoddeliteľná starostlivosť o prírodu, spravodlivosť voči chudobným, angažovanosť v spoločnosti a vnútorný pokoj“ (# 10)*.

Pripomína nám že, ak pristupujeme k prírode a k životnému prostrediu bez toho, aby sme boli otvorení pre úžas a údiv ako sv. František, *„naše postoje budú postojmi vládcu, spotrebiteľa alebo obyčajného využivateľa prírodných zdrojov, ktorý nie je schopný stanoviť hranice svojim okamžitým záujmom“ (# 11)*.

Pápež jasne vyzýva: *„Súčasťou naliehavej výzvy chrániť náš spoločný domov je starosť o zjednotenie celej ľudskej rodiny v snahe o udržateľný a integrálny rozvoj...“ (# 13)*, čo si vyžaduje *„obnovenie dialógu o svete, v ktorom budujeme budúcnosť planéty“ (# 14)*. Rozpoznáva ťažkosti spojené s touto výzvou nielen z dôvodu silnej opozície, ale aj kvôli nezáujmu. *„Postoje, ktoré prekážajú na ceste hľadania riešení aj medzi veriacimi, siahajú od odmietnutia problému až k nezáujmu, k pohodlnej rezignácii alebo k slepej dôvere v technické riešenia“ (# 14)*.

Úvod končí zoznamom určitých tém, ktoré prelínajú celou Encyklikou, a ktoré pomôžu utriediť a pochopiť celkové posolstvo: *„...vnútorný vzťah medzi chudobnými a krehkosťou planéty; presvedčenie, že celý svet je vnútorne spojený; kritika novej paradigmy a foriem moci, ktoré vychádzajú z technológie; výzva hľadať iné spôsoby chápania ekonomiky a pokroku; vlastná hodnota každého stvorenia; zmysel človeka pre ekológiu; nevyhnutnosť úprimných a poctivých diskusií; vážna zodpovednosť medzinárodnej a miestnej politiky; kultúra vyhadzovania a návrh nového životného štýlu“ (# 16)*.

Otázky na zamyslenie:

1. Názov Encykliky Laudato Si 'zdôrazňuje význam sv. Františka ako inšpirácie. Ktorý z postojov svätca je pre vás najpútavejší?
2. Pápež František objasňuje svoje chápanie, že zhoršovanie životného prostredia a sociálna nespravodlivosť sú vážne obavy, ktoré sú vzájomne prepojené. Aké máte s tým skúsenosti? Ako môžeme byť súčasťou dialógu, ku ktorému nás všetkých pozýva?
3. Posúďte témy, ktoré sú uvedené v poslednom odseku. Ktoré sú podľa vás najdôležitejšie?

Kapitola 1: Čo sa deje s našim domovom?

Zhrnutie:

Prvá kapitola Encykliky je venovaná čítaniu znamení čias a pápež František poznamenáva, že „stačí sa úprimne pozrieť na realitu, aby sme zistili, že náš spoločný domov veľmi chátra“ (# 61). Pripúšťa, že existujú rôzne názory týkajúce sa tejto situácii a jej možných riešení, vyhlasuje, že iba poctivá diskusia medzi odborníkmi, ktorí rešpektujú názory druhých nás môže viesť vpred (# 61). Encyklika navrhuje šesť oblastí, ktoré si vyžadujú dôkladnú analýzu.

Prvá časť sa zaoberá znečistením a klimatickými zmenami (# 20-26). Mnoho druhov znečistenia vedie k širokému spektru zdravotných rizík, najmä pre chudobných a technológia nie je jediný spôsob, ako tieto problémy vyriešiť (# 20). Stovky miliónov ton odpadu produkované každý rok, väčšina z nich toxická, rádioaktívna a nepodlieha biologickému rozkladu, je ďalšou formou znečistenia a z toho dôvodu zem, náš domov, sa čoraz viac premieňa na obrovskú skládku smetí (# 21). Tieto problémy úzko súvisia s kultúrou vyhadzovania, v ktorej žijeme, ktorá dolieha na vylúčených a zároveň znižuje veci na smeti; musíme sa naučiť zachovať zdroje pre súčasné a budúce generácie pričom maximálne obmedziť používanie neobnoviteľných zdrojov (# 22).

Pokiaľ ide o klimatické zmeny, pápež tvrdí, že konzistentný vedecký konsenzus naznačuje, že sme v súčasnosti svedkovia znepokojivého otepľovania klimatického systému. Štúdie naznačujú, že hoci sú zapojené aj iné faktory najviac globálneho otepľovania za posledné desaťročia je spôsobené hlavne ľudskou činnosťou a problém sa zhoršuje a model rozvoja založený na intenzívnom využívaní fosílnych palív. Okrem toho veľa chudobných žije v oblastiach obzvlášť postihnutých javmi súvisiacimi s otepľovaním a to viedlo k tragickému nárastu počtu migrantov hľadajúci útek pred rastúcou biedou spôsobenou zhoršovaním životného prostredia. Ľudstvo je povolané uznať potrebu zmeny životného štýlu, výroby a spotreba a podporovať účinné politiky na vyriešenie týchto problémov (# 23-26).

Druhou oblasťou je otázka vody (# 27-31). Pitná a čistá voda je otázkou prvotnej dôležitosti, pretože je nevyhnutná pre ľudský život a na udržanie suchozemských a vodných ekosystémov.; mimoriadne vážna situácia je vo vzťahu k chudobným, spôsobujúc veľa úmrtí

a šírenie chorôb súvisiacich s vodou (# 28-29). Encyklika jasne uvádza, že prístup k zdravotne vyhovujúcej vode je základné a univerzálne ľudské právo (# 30).

Tretia oblasť sa zaoberá stratou biodiverzity (# 32 - 42). Vyhynutie rastlinných a živočíšnych druhov spôsobených ľudskou činnosťou mení ekosystém a budúce dôsledky nemožno predvídať. Táto strata neznamená len odstránenie zdrojov pre nás, ale zmiznutie druhov, ktoré sú hodnotné same osebe (# 32-33). Musíme uznať skutočnosť, že VŠETKY stvorenia sú spojené a že všetky sú navzájom závislé (# 42).

Štvrtá oblasť sa zaoberá znižovaním kvality ľudského života a rozpadu spoločnosti (sociálna degradácia) (# 43-47). Musíme brať do úvahy účinky zhoršovania životného prostredia, súčasný model rozvoja a kultúry vyhadzovania na život ľudí. (# 43). Zváženie týchto účinkov naznačuje, že rast posledných dvoch storočí nie vždy viedol k integrálnemu rozvoju a zlepšeniu kvality života (# 46).

Piata oblasť je oblasť globálnej nerovnosti (# 48-52). Pápež František jasne uvádza, že *„Zhoršovanie životného prostredia a spoločnosti osobitným spôsobom zasahuje najmä tých najchudobnejších na tejto planéte“* najchudobnejších a vylúčených, ktorí tvoria väčšinu populácie planéty a ktorí sú často spomínaní na medzinárodných diskusiách ako prívesok (dodatočná myšlienka) alebo ako civilné škody (vedľajšie straty) (# 48-49). Encyklika dôrazne poznamenáva, že *„Skutočný ekologický prístup sa vždy stáva sociálnym prístupom, ktorý musí v diskusiách o životnom prostredí integrovať spravodlivosť, aby bolo vypočuté volanie zeme aj volanie chudobných“*(# 49). Miera pôrodnosti sa nedá použiť ako obetný baránok; musíme čeliť otázke *„extrémny a selektívny konzumizmus niektorých ľudí“*(# 50). Takéto úvahy nás povedú k tomu, aby sme si uvedomili, že pokiaľ ide o klimatické zmeny, existuje diferencovaná zodpovednosť (# 52).

Nakoniec, kapitola 1 sa venuje slabej reakcii na naše environmentálne problémy (# 53-59). Zatiaľ čo nikdy sme s našim spoločným domovom nezaobchádzali tak zle a neurážali sme ho tak ako posledné dve storočia, doposiaľ sme nenašli primerané odpovede na túto krízu, čo naznačuje, že medzinárodná politika podlieha globálnym technológiám a financiám (# 53-54). *„V skutočnosti však akýkoľvek pokus spoločenských organizácií o zmenu vecí sa bude vnímať ako vyrušovanie vyvolané romantickými rojkami alebo ako prekážka, ktorej sa treba vyhnúť“* (# 54). Nemôžeme byť spokojní s *„povrchnou alebo zdanlivou ekológiou, ktorá posilňuje otupenosť a ľahkomyselnú nezodpovednosť“* (# 59) ale musíme však čeliť našej kríze a robiť odvážne rozhodnutia.

Otázky na zamyslenie:

1. Súhlasíte s pápežom, že Zem, náš spoločný domov vážne upadá? Aké dôkazy môžete poskytnúť na podporu svojho názoru?
2. V posledných niekoľkých rokoch došlo k sporu o príčinách globálneho otepľovania. Pápež hovorí, že hoci existujú aj iné príčiny, tou hlavnou je ľudská činnosť. Čo si myslíte? Čo môžeme urobiť v našom osobnom, komunálnom a spoločenskom živote na riešenie príčin klimatických zmien?

3. Encyklika vyzýva všetkých, aby uznali účinky environmentálnej krízy na chudobných a pamätali, že akýkoľvek skutočný ekologický prístup je vždy aj sociálnym prístupom k problému. Pápež tiež hovorí, že pokiaľ ide o zmenu podnebia, musí existovať diferencovaná zodpovednosť. Ako môže tento prístup ovplyvniť náš životný štýl?
4. Akú ďalšiu oblasť záujmu uvedenú v kapitole 1 považujete za dôležitú v diskusii o environmentálnej kríze?

Kapitola 2: Evanjelium stvorenia

Zhrnutie:

V druhej kapitole *Laudato Si'* sa pápež František prechádza od interpretácie rôznych chorôb, ktoré postihujú svet a ľudskú rodinu k rozvoju plánu liečby, ktorý je zakorenený vo viere a Biblii. Začína zdôrazňovaním nevyhnutnosti zapojenia vedy a náboženstva do dialógu: „*Ak sa má naozaj vybudovať ekológia, ktorá nám umožní opraviť všetko, čo sme zničili, potom nemôžeme zanedbať nijaké vedecké odvetvie, nijakú formu múdrosti, ani náboženskú vrátane jej vlastného jazyka. Okrem toho je Katolícka cirkev otvorená dialógu s filozofickým myslením, čo jej umožňuje vytvárať rozličné syntézy medzi vierou a rozumom*“ (# 63).

Pápež pripomína, že ľudské bytosti sú súčasťou Božieho plánu stvorenia (# 65). Boli sme určení pre vzťah s Bohom s bližným a so svetom, v ktorom žijeme; hriech, najmä keď sa opovažujeme nahradiť Božie miesto a zabúdame, že aj my sme tvorovia je pretrhnutie týchto vzťahov (# 66). Preto skôr sme povolaní byť zodpovednými správcami ako si namýšľať, že „vláda“ nad zemou a Božími stvoreniami (Genezis 1:28) ospravedlňuje naše akékoľvek zaobchádzanie s nimi a bližnými (# 67-69).

Pápež František opakovane pripomína „*všetko je vzájomne prepojené*“ (# 70). Iba jedna osoba môže obnoviť nádej a takisto existuje múdrosť v zákone o sabate (# 71). Uvažovanie nad stvorením nás môže viesť k chvále, vzdávaniu vďaky a hlbšej viere v Božiu spasiteľnú lásku pre nás a väčšej túžbe po spravodlivosti (# 72-74).

Pápež rozlišuje medzi prírodou („*system, ktoré je možný analyzovať, chápať a riadiť*“) a stvorením („*dar ktorý vychádza z otvorenej ruky Otca ako realita osvietená láskou, ktorá nás zvoláva k univerzálnemu spoločenstvu*“) (# 76). Stvorenie ako „*poriadok Božej lásky*“ (# 77), je potrebné ďalej rozvíjať, a to si vyžaduje pokračovanie diela Ducha Svätého a ľudskú spoluprácu rovnako aj našu kreativitu a vynaliezavosť, ktorá je často viditeľná vo vede (# 78-81). Ako ľudia vo vzťahu a subjekty, ktoré sú spolutvorcami, sme povolaní zaobchádzať s ostatnými živými bytosťami ako so subjektmi, s ktorými sa stretieme, nie ako s predmetmi, ktorým vládeme alebo ich riadime.

Pápež František varuje: „*Ak sa príroda chápe iba ako predmet zisku a záujmu, má to vážne dôsledky aj pre spoločnosť*“ (# 82). Cieľ a koniec vesmíru je úplne iný: „*Cieľom cesty vesmíru je Božia plnosť, ktorú už dosiahol zmŕtvychvstalý Kristus, os univerzálného dozrievania*

všetkých vecí ... *Človek obdarovaný inteligenciou a láskou je priťahovaný Kristovou plnosťou a povolaný priviesť všetky stvorenia k ich Stvoriteľovi*“ (# 83).

Toto je veľmi františkánska vízia a rozvíja sa v nasledujúcich odsekoch: každá časť stvorenia má Bohom daný účel, odhaľuje Božiu dobrotu a veľkorysosť, je vzájomne závislá a nejakým spôsobom odhaľuje Boha bez toho, aby bola schopná zachytiť plnosť Boha (# 84-88). Tento prístup je krásne vyjadrený vo Chválospeve stvorenia sv. Františka (# 87), inšpirácia pre Encykliku.

Láska k stvoreniu však nemôže zakrývať „osobitnú hodnotu“ ľudskej osoby a súčasne „bojovať za iné druhy bez toho, aby sme bránili rovnakú dôstojnosť všetkých ľudí“ (# 90). „Pocit vnútornej jednoty s ostatnými bytosťami prírody nemôže byť autentický, ak nám v srdci chýba neha, súcť a starosť o druhých ľudí“ (# 91). Starostlivosť o prírodný svet je v poriadku, pokiaľ neignorujeme našich bratov a sestry, ktorí trpia. Tieto dva záujmy sú navzájom prepojené: „Keď je srdce naozaj otvorené univerzálnemu spoločenstvu, nič a nikto nemôže byť vylúčený z tohto bratstva. Je pravda aj to, že ľahostajnosť alebo krutosť k ostatným stvoreniam tohto sveta sa nakoniec určitým spôsobom vždy prenesie do správania k ostatným ľuďom“ (# 92).

Pretože zem a jej dobrá sú v podstate „spoločným dedičstvom“ pripomína nám to pápež František slovami sv. Jána Pavla II. „*súkromné vlastníctvo je vždy zaťažené spoločenskou hypotékou*“ (# 93). Naše prírodné prostredie je „spoločné dobro“ a zodpovednosť všetkých (# 95). Ako kresťania vykonávame túto zodpovednosť nasledovaním príkladu Ježiša, ktorý pozýval ľudí, aby rozjímal nad dobrotou a krásou sveta, žil v harmónii s prírodou a pracoval rukami, čím posvätil ľudskú prácu (# 96-98). Spoznajúc úctu a zodpovednosť za naše povolanie žiť a pracovať ako Ježiš, môžeme s odvahou čeliť ľudským koreňom krízy, s ktorou sa v súčasnosti stretávame.

Otázky na zamyslenie:

1. Svätý František sa považoval za „univerzálneho brata“, toho, ktorý žiť v harmónii s ľuďmi a svetom okolo neho. Ako môžeme lepšie vyjadriť túto harmóniu v našich životoch ako veriaci, občania, pracovníci a spotrebitelia?
2. Považuje pápežovo rozlíšenie medzi „prírodou“ a „stvorením“ užitočné?
3. Ako môže táto Encyklika viesť k tomu, aby sme si prečítali a vysvetlili Chválospev stvorenia sv. Františka novým spôsobom?
4. Čo pre nás znamená, že sa máme riadiť Božím príkazom prvým ľuďom stvoreným na Boží obraz (Genesis 1: 28), vzhľadom na „osobitnú hodnotu“ ľudstva vo stvorení?
5. Ako môžu sľub a tradície evanjeliovej chudoby pomôcť druhým lepšie porozumieť a zaobchádzať so životným prostredím ako s „kolektívnym dobrom“?

Kapitola 3: Ľudský koreň ekologickej krízy

Zhrnutie:

V duchu Svätého Františka sa pápež František zameriava na obavy dnešnej doby a ústrednú pozornosť venuje dominantnej technokratickej paradigme a jej účinkom na ľudí a ich konania vo svete. Žiada nás pozrieť sa na naše chápanie príčin ekologickej krízy a zvážiť, aké zmeny musíme urobiť, aby všetci mohli zdieľať výhody technológie. Vyzýva na dialóg s cieľom vytvoriť etický rámec princípov a správania a navrhuje niekoľko oblastí na diskusiu a rozhodovanie.

Najprv sme privedení na križovatku našim technologickým rozvojom. Sme vďační za tie, ktoré zlepšili kvalitu ľudského života cez medicínu, strojárstvo a komunikácie. Napriek tomu treba uznať, že došlo aj k katastrofickým účinkom. Pokroky v technológii sa zhodujú s pokrokmi v moci, najmä pre tých, ktorí majú vedomosti a ekonomické zdroje na ich použitie (pápež cituje použitie atómových bômb, množstvo technológií používaných totalitnými režimami a smrtiaci arzenál zbraní dostupné pre moderné vojny). Existuje tendencia veriť, že zvýšenie moci je nárast v pokroku. Pápež František však poznamenáva, že technologický rozvoj musí byť sprevádzaný rozvojom ľudskej zodpovednosti, hodnôt a svedomia. Táto situácia si vyžaduje zdravú etiku, kultúru a duchovnosť schopnú stanoviť hranice a učeni zreteľnej sebakontroly (# 102-105).

Druhým je pohľad globalizácie technokratickej paradigmy. Technické produkty nie sú neutrálne, pretože vytvárajú rámec, ktorý podmieňuje životné štýly, a orientujú spoločenské možnosti v smere záujmov určitých mocenských skupín, ktoré dominujú hospodárskemu a politickému životu. Tento prístup podporuje predstavu nekonečného alebo neobmedzeného rastu, ktorý je založený na klamstve, že existuje nekonečná dostupnosť dohier planéty (# 106). Problémy globálneho hladu a chudoby nemôžu byť vyriešené jednoducho rastom trhu. Márnratný konzumizmus ponúka neprijateľný kontrast s neľudskou biedou. Z tohto vnímania pápež František poznamenáva, že najhlbšie korene našich súčasných nerovností súvisia s orientáciou, cieľmi, zmyslom a sociálnym kontextom technologického a ekonomického rastu. Musí existovať uvedomenie si, že náš boj o neustále zhromažďovanie novínok môže viesť k povrchnému životu (# 106-114).

Tretou oblasťou záujmu je kríza a dôsledky moderného antropocentrizmu. Boh nám daroval zem ako dobro a musíme ju užívať, rešpektujúc pôvodný cieľ, pre ktorý mu bola darovaná. Nie sme povolaní k ovládnutiu sveta, ale zodpovednému spravovaniu. Vzájomne sme si tiež Božím darom. Ak nedokážeme uznať súčasť reality hodnotu chudobného človeka, ľudského embrya, človeka so zdravotným postihnutím, je ťažké počuť plač samotnej prírody. Nemôžeme podceňovať význam nášho vzťahu k životnému prostrediu, s blíznymi a s Bohom. Pápež František žiada novú syntézu schopnú prekonať falošné argumenty posledných storočí (# 115-121). Vyhlasuje: „*bez obnoveného človeka nevznikne nový vzťah k prírode*. Neexistuje ekológia bez adekvátnej antropológie (# 118). Aby sa ľudské bytosti cítili sa zodpovedné za svet, musia najprv skutočne porozumieť kto sú. Potom nás vyzýva, aby sme priviedli našu bohatú kresťanskú tradíciu do plodného dialógu s nasledujúcimi tri situácie:

1. Praktický relativizmus. Vidieť niečo ako relevantné iba ak to slúži bezprostrednému záujmu, môže viesť k úpadku životného prostredia a sociálnemu rozkladu a propagácie „kultúry použi a zahod“. Pápež František cituje niekoľko príkladov vrátane obchodovanie s ľuďmi, organizovaný zločin, obchod s drogami, obchod s krvnými diamentmi, nákup orgánov, odstránenie detí a použitie kožušiny ohrozených druhov zvierat. Politické úsilie a sila zákona nebudú dostačujúce samy o sebe, aby dosiahli zmenu; skôr sama kultúra musí byť spochybnená (# 122-123).
2. Nevyhnutnosť obrany práce. V knihe *Genesis muž a žena dostali záhradu, aby sa starali o ňu a udržali plodnú*. Z tohto príkladu pápež František navrhuje, aby práca chápaná vo vzťahu k druhým je to, čo dáva význam a zmysel našej ľudskej činnosti. Spolu s týmto vnímaním je ohromujúce rozjímanie o stvorení, ktoré nachádzame u sv. Františka z Assisi. Pápež František tvrdí, že ak naša schopnosť rozjímania a úcty je narušená, je pre nás ľahké nepochopiť význam práce. Podporuje prácu ako prostriedok na vyjadrenie našu ľudskú dôstojnosť. Ako taká by mala byť priestorom pre bohatý osobný rast, kde do hry vstupuje veľa aspektov života: kreativita, plánovanie pre budúcnosť, rozvoj našich talentov, uplatňovanie našich hodnôt týkajúce sa iných, vzdávajúc slávu Bohu. Naše životy musia mať rovnováhu medzi uvažovaním a prácou. Z tohto hľadiska je finančná pomoc chudobným len provizórna; je potrebné, aby im bol umožnený dôstojný život prostredníctvom práce. Ďalej poznamenáva, že technologický pokrok nie je, keď sú výrobné náklady znížené prepustením pracovníkov a ich výmenou za stroji. Namiesto toho vytváranie pracovných miest je nevyhnutná služba pre spoločné dobro. Z toho dôvodu „*je nevyhnutné podporovať ekonomiku, ktorá bude presadzovať diverzifikáciu výroby*“ a „*úrady majú právo a zodpovednosť prijať jasné a rozhodné opatrenia na podporu drobných roľníkov a na diverzifikáciu výroby*“ (# 124-129).
3. Biologické technológie. Pápež František tvrdí, že ľudský zásah do rastlín a zvierat je dovolený, pokiaľ sa týka potrieb ľudského života. Poznamenáva však, že je ťažké všeobecne posúdiť genetickú modifikáciu. Je potrebné zabezpečiť rozsiahlu, zodpovednú, vedeckú a sociálnu diskusiu, pričom sa vezmú do úvahy všetky dostupné informácie vrátane tých priamo a nepriamo ovplyvnených. Technika oddelená od etiky bude len ťažko schopná limitovať svoju moc. (# 130-136).

Otázky na zamyslenie:

1. Ako člen globálnej komunity, akým spôsobom cítite, že vízia spokojného života je ovplyvnená potrebou neustále nakupovať a zhromažďovať moderné technológie?
2. Keď uvažujete o dôležitosti dialógu s ostatnými čo sa týka ľudských koreňov ekologickej krízy, ako prispieva vaše kresťanstvo k plodnému dialógu s ostatnými aby prinieslo potrebné zmeny.
3. Pápež František je veľmi znepokojený antropológiou, teda spôsobom, akým sa chápeme (osobitná hodnota človeka). Aký význam má jeho výrok: „*existuje ekológia bez adekvátnej antropológie*“?

4. Cítite sa vtiahnutý do kultúry „použi a vyhod“, keď si technologický pokrok vyžaduje nákup nového zariadenia bez možnosti modernizácie súčasného? Viete nájsť východisko z tejto dilemy?
5. Pápež František zdôrazňuje dôležitosť rozjímania a popisuje niekoľko charakteristík práce. Bola vaša práca pre vás takou príležitosťou na prepojenie rozjímania a konania? Ako by ste sa videli presadzovať tieto hodnoty ostatným?
6. Keď si kupujete výrobky, uvedomujete si, ako bol produkt vyvinutý? Rešpektoval proces vývoja zamestnávanie osôb a vrodené vlastnosti rastlín a zvierat?

Kapitola 4: Integrálna ekológia

Zhrnutie:

Táto kapitola je mimoriadne dôležitá, pretože pápež František definuje INTEGRÁLNU EKOLÓGIU začínajúc vyhlásením, že je to ekológia, ktorá jasne rešpektuje jej ľudský a sociálny rozmer (# 137). Potom vysvetľuje rôzne druhy ekológie: environmentálna, ekonomická a sociálna; kultúrna; a nakoniec ekológia každodenného života. Kapitola sa končí pohľadom na dva dôležité princípy: spoločné dobro a spravodlivosť medzi generáciami. Zoberme si každú tému podrobnejšie.

Environmentálna, ekonomická a sociálna ekológia. Pri uvažovaní o týchto troch dimenziách ekológie, pápež František zdôrazňuje rozmer prepojenia všetkých vecí a „podmienky života a prežitia spoločnosti, poctivo spochybňujú modely rozvoja, výroby a spotreby“ (# 138). Žiada INTEGROVANÝ PRÍSTUP k zložitej kríze: „Neexistujú dve oddelené krízy, teda kríza životného prostredia a kríza spoločenská, ale je len jedna a komplexná spoločensko-environmentálna kríza. Smery riešenia si vyžadujú integrálny prístup v boji proti chudobe, v navrátení dôstojnosti vylúčeným osobám a v starostlivosti o prírodu“ (# 139). Výskumným pracovníkom musí byť priznaná široká akademická sloboda, aby mohli lepšie porozumieť vzťahom systému a nájsť spôsoby na riešenie krízy (# 140). Pojem ekonomický rast ponúka ohraničené porozumenie problémov a navrhuje potrebu „ekonomickej ekológie“, ktorá by bola schopná zvažovať realitu v širšom rozsahu, nevyhnutnosť humanizmu, ktorý spája rôzne oblasti vedomostí, vrátane ekonómie, v službách integrálnej a integrujúcej vízií (# 141). Navyše, ak je všetko vo vzťahu, potom zdravotný stav spoločenských inštitúcií má tiež vplyv na životné prostredie a kvalita ľudského života. Inštitúcie, ktoré sú slabé budú mať negatívne následky (# 142).

Kultúrna ekológia. Pápež poznamenáva, že „Okrem prírodného dedičstva existuje aj historické, umelecké a kultúrne dedičstvo, ktoré je rovnako ohrozené“ (# 143). Táto hrozba si vyžaduje väčšiu pozornosť miestnych kultúr. Konzumná vízia človeka má vyrovnávací účinok na kultúry (je oslabená kultúrna rozmanitosť). „Domnievať sa pre to, že všetky ťažkosti vyriešia uniformné normy alebo technické zásahy, vedie k obchádzaniu komplexnosti miestnych problematík, ktoré si vyžadujú aktívnu účasť obyvateľov“ (# 144). V kontexte kultúry pápež vyjadruje potrebu o osobitnú starostlivosť o domorodé spoločenstvá a ich

kultúrnym tradíciám, poukazujúc že nie sú menšina medzi ostatnými, ale mali by sa stať skôr hlavnými hovorcami, najmä keď sa chystajú veľké projekty, ktoré sa týkajú ich priestorov. V rôznych častiach sveta sú nútení opúšťať svoju zem a uvoľňovať ju pre ťažobné a poľnohospodárske projekty (# 146).

Ekológia každodenného života. V tejto časti sa pápež zaoberá otázkou KVALITA ŽIVOTA, ktorá sa dotýka všetkých. Chváli tých, ktorí s veľkodušnosťou a tvorivosťou reagujú na environmentálne ohraničenia ich okolia ale pripomína, že extrémna chudoba môže viesť k obrovským výzvam v súvislosti s kvalitou života. Spomína problémy spôsobené nedostatok bytova, kriminalizáciou a preplnenosť (veľká hustota obyvateľstva) vo veľkomestách (# 148-149,152). Zmieňuje sa však aj o sérii premien v mestskom živote, ktorý by mohol byť súčasťou novej vízie pre náš spoločný domov (# 147-153). Starostlivosť o život v meste by však nemôže znamenať, že prehliadneme vidiecke obyvateľstvo „*kam neprichádzajú ani základné služby a kde sú pracovníci nútení žiť v podmienkach otroctva bez práv a vyhliadok na dôstojnejší život*“ (# 154). Táto časť sa končí uznaním vzťahu medzi ľudským životom a morálnym zákonom, ktorý je vpísaný do jeho vlastnej prirodzenosti, ktorý je nevyhnutný na vytvorenie dôstojnejšieho životného prostredia (# 155).

Princíp spoločného dobra. Pápež zdôrazňuje spoločné dobro ako ústredný a zjednocujúci princíp sociálnej etiky, ktorá je založená na rešpektovaní ľudská osoba ako takej (# 156-157). Vyzýva spoločnosť ako celok a najmä štáty brániť a podporovať spoločné dobro osobitným spôsobom solidarity so zvýhodnenými možnosťami pre najchudobnejších našich bratov a sestry (# 157-158).

Zásada spravodlivosti medzi generáciami. Pápež definuje medzigeneračnú solidaritu ako pojem spoločného dobra rozšíreného na budúce generácie. Pripomína, že: „*medzigeneračná solidarita nie je voliteľný postoj, ale o podstatná otázka spravodlivosti, pretože zem, ktorú sme dostali, patrí aj tým, ktorí prídu po nás*“ (# 159) dodávajúc, že v stávke je naša úplná dôstojnosť. Hovorí, že: „*rytmus spotreby, plytvania a zmien životného prostredia prekročil možnosti planéty tak, že súčasný neudržateľný životný štýl môže vyústiť iba do katastrof*“ (# 161). Súčasná kríza si vyžaduje veľmi konkrétnu reakciu a pápež František hovorí, že dôsledky súčasnej nerovnováhy môžu byť zmenšené iba prostredníctvom našich rozhodných krokov, tu a teraz. Musíme sa predtým zamyslieť nad našou zodpovednosťou pred tými, ktorí budú musieť znášať strašné následky“ (# 162).

Otázky na zamyslenie:

1. Pápež František hovorí, že integrálna ekológia je prístup, ktorý spája environmentálne problémy so sociálnymi a ekonomickými problémami. Ako vidíte toto spojenie?
2. Pápež hovorí o konzumnej vízii človeka a o tempe spotreby, odpade a že zmeny životného prostredia sa šíria celou planétou, čo môže len viesť jedine ku katastrofám. Ako si myslíte, že k tejto situácii prispievame?
3. Ako vidíte spojenie medzi univerzálnym cieľom svetového spoločného dobra a evanjeliovej prednostnej voľby pre chudobných?

4. Pápež František potvrdzuje, že „medzigeneračná solidarita nie je voliteľný postoj, ale skôr základná otázka spravodlivosti“. Čo sa musí urobiť, aby sa zaručila lepšia budúcnosť pre budúce generácie?

Kapitola 5: Niektoré línie smerovania a činnosti

Zhrnutie:

V kapitole 5, po predložení jeho prehľadu reality planéty a hlbokých ľudských príčin úpadku životného prostredia, pápež František ponúka myšlienky o dôležitejších trasách, ktoré by sme mohli nasledovať, aby „pomohli opustiť špirálu sebazničenia, do ktorej sa ponárame“ (# 163). Jeho prístup je založený na sérii dialógov, ktoré sa musia uskutočniť o životnom prostredí v medzinárodnom spoločenstve; pre nové národné a lokálne politiky; pre transparentnosť pri rozhodovacích procesoch; medzi politikou a ekonomikou za plnosť ľudskosti; medzi náboženstvami a vedou. Pápež sa zaoberá každým z týchto navrhovaných dialógov podrobnejšie a upozorňuje na tieto problémy:

Dialóg o životnom prostredí v medzinárodnom politike. Rastie presvedčenie, že naša planéta je vlasť a že ľudstvo je jeden žijúci človek v spoločnom domove (# 164), ktoré by nás malo viesť k vymysleniu spoločného projektu pre svet a pre ľudstvo. Napriek určitým pokrokom stále existuje nedostatok globálneho povedomia o závažnosti situácie (# 165-170). Pápež hovorí o potrebe „spoločných a diferencovaných zodpovedností“ a radikálnych zmien, ktoré si vyžadujú súčasné okolnosti (# 170). Žiada vynútiteľnosť medzinárodných dohôd. Potrebne sú globálne regulačné rámce, ktoré ukladajú povinnosti a bránia neprijateľným činnostiam. Potrebujeme dohodu o režimoch správy pre celú škálu takzvaných „globálnych spoločných dobier“ (# 173-174).

Dialóg k novej národnej a lokálnej politike. Nestačí sa zamerať na medzinárodné otázky, ale aj na národnej a miestnej úrovni musia byť identifikovaní víťazi a porazení (# 176). Vlády by sa nemali zaoberať predovšetkým okamžitými výsledkami poháňanými spotrebiteľským sektorom obyvateľstva a sústreďovať sa na krátkodobý rast (# 178), ale skôr s dlhodobým rastom, ktorý zaručí spoločné dobro. By mali prijímať zákony, ktoré podporujú rešpektovanie životného prostredia a záujmy malých výrobcov a ktoré chránia miestne ekosystémy (# 179-181). Pápež je však veľmi realistický o možnosti týchto dlhodobých cieľov a poznamenáva, že „...sú potrebné politické rozhodnutia vyvolané tlakom obyvateľov“ (# 179).

Dialóg a transparentnosť v rozhodovacích procesoch. V tejto časti sa pápež zaoberá problémom korupcie, ktorú možno účinne riešiť transparentným politickým procesom (# 182). Každé posúdenie vplyvu na životné prostredie sa musí vykonať spôsobom, ktorý je interdisciplinárny, transparentný a nezávisle od každého ekonomického alebo politického tlaku (# 183). Pápež žiada dialóg medzi všetkými zúčastnenými stranami, najmä miestne obyvateľstvo a ponúka sériu otázok, ktoré musia naskytnúť, aby sa zaručil integrálny rozvoj (# 183-185). Zdôrazňuje tiež potrebu použitia zásady obozretnosti (# 186-187). Pápež poznamenáva, že v prípade presvedčivých dôkazov o nezvratnej škode, ktorá môže byť

výsledkom činnosti, „mal by byť akýkoľvek projekt zastavený alebo pozmenený. Takto sa mení dôkazné bremeno, takže v týchto prípadoch treba predpokladať objektívny a rozhodujúci dôkaz o tom, že navrhovaná činnosť nespôsobí vážne škody životnému prostrediu alebo tým, ktorí ho obývajú“ (# 186).

Dialóg politiky a ekonomiky za plnosť ľudskosti. „Politika sa nesmie podriaďovať ekonomike, ktorá sa zas nesmie podriaďovať technokratickému diktátu a paradigme výkonnosti“ (# 189). Politika a ekonomika musí slúžiť životu, zvlášť ľudskému životu a ochrana životného prostredia nemôže byť zabezpečená iba na základe finančnej kalkulácie nákladov a ziskov a trhového mechanizmu (# 189-190). Nemôže dúfať, že tí, ktorí sú posadnutí ziskom, budú vo svojich výpočtoch brať do úvahy účinky na životné prostredie. (# 190). Neobmedzený rast nie je všeliakom pre všetkých naše problémy; skôr musíme byť kreatívni a investovať do trvalo udržateľného rozvoja (# 192-194). „...Preto nastal čas v niektorých častiach sveta spomaliť a chrániť zdroje, aby sa podporil zdravý rast v iných častiach“ (# 193). Pápež posilňuje požiadavku väčšej zodpovednosti na všetkých úrovniach, pripomínajúc potrebu subsidiarity (# 196) a túto časť končí vyzývaním politikov, aby pracovala na obnove svojej vlastnej dôveryhodnosti presadzovaním jasného a transparentného prístupu k našim súčasným problémom, čím sa obmedzí priestor, v ktorom môže fungovať organizovaný zločin (# 197).

Náboženstvá v dialógu s vedami. Život nemôže byť úplne vysvetlený empirickými vedami a náboženský klasici podporujú úvahu o konečnom význame a sú schopní byť otvorení novým obzorom (# 199). Ak stratíme z dohľadu veľké motivácie, ktoré nám to umožňujú žiť v harmónii a hodnoty ako je obeta a dobrota, žiadne technické riešenie nebude schopné vyplniť prázdnotu. Veriaci musia žiť spôsobom, ktorý je v súlade s ich vierou a neodporujú tomu ich skutky (# 200). „Väčšina obyvateľov planéty je veriaca, a to by malo náboženstvá viesť k nadviazaniu vzájomného dialógu zameraného na starostlivosť o prírodu, na obranu chudobných, na budovanie siete úcty a bratstva“ (# 201). Pápež tiež vyzýva na dialóg medzi rôznymi vedami a ekologickými hnutiami. „Závažnosť ekologickej krízy si od nás všetkých vyžaduje, aby sme mysleli na spoločné dobro“, podporujúc skutočný dialóg, ktorý vedie ku konkrétnym výsledkom (# 201).

Otázky na zamyslenie:

1. Odlesňovanie; zabratie pôdy; znečistenie vody; klimatické zmeny; fosílna palivá. Sú tieto tituly pre nás bežné, alebo sú to zásadné otázky, ktoré nastolilo katolícke sociálne učenie, ktorým musíme nájsť konkrétne odpovede? Súhlasíte s pápežom, že je potrebné vyvinúť tlak na verejnosti ohľadom zmeny v týchto dôležitých oblastiach?
2. Aký je váš názor na globálnu dohodu o využívaní oceánov? Koľko viete o otázkach týkajúcich sa zdrojov získaných z oceánov? Je to len o premýšľaní o nadnárodnosti organizmu, ktorý riadi využívanie zdrojov oceánu? Čo s tým treba urobiť a kde musíme začať?

3. Viete o prínose občianskej spoločnosti k otázkam životného prostredia? Ste si vedomí pozitívnych výsledkov politiky získaných vo vašej krajine v dôsledku práce občianskych organizácií
4. Myslíte si, že je potrebné držať sa mimo politiky, aby ste si „nešpinili ruky“ alebo ste presvedčení, že sa musíme podieľať na politickom živote, aby sme mohli pomôcť zorientovať sa v jeho rozhodnutiach? Ako by sme si mohli predstaviť politiku alebo ekonomiku, ktoré sú skutočne oddané ľudskej plnosti a podporujú environmentálnu spravodlivosť?
5. Prečo mnohí ľudia vidia náboženstvo a vedu ako protiklad? Je to postoj zdedený z osvietenstva? Ako prispelo náboženstvo a veda k tomuto postoju že sú nezlučiteľné? Je to pravda?
6. Prečo by som mal/a pracovať pre spravodlivejší svet, kde chudobní majú hlas a sú schopní nájsť si vlastnú dôstojnosť, kde sú schopní získať nástroje a vedomosti potrebné na to, aby mohli uniknúť ich podmienkam?

Kapitola 6: Výchova a ekologická spiritualita

Zhrnutie:

V úvodnej vete kapitoly 6 sa uvádza problém v typickom štýle pápeža Františka: „*Mnohé veci musia upraviť svoje smerovanie, ale predovšetkým ľudstvo potrebuje zmenu*“ (# 202). Potom začne plánovať kurz.

Prvá časť (# 203-208) nás upozorňuje na nový životný štýl povzbudzujúci jednotlivcov a skupiny k odmietnutiu konzumu, pripomínajúc všetkým, že „*nakupovanie je vždy mravný, a nielen ekonomický úkon*“ (# 206). Potom upozorňuje na Chartu Zeme a vyjadruje nádej, že „*nech sa na našu epochu spomína ako na prebudenie novej úcty k životu, ako na pevné rozhodnutie dosiahnuť udržateľnosť, ako na zrýchlenie boja za právo a mier a ako na radostnú oslavu života*“ (# 207).

Druhá časť (# 209 - 215) vyzýva všetkých k výchove k spojenectvu medzi ľudstvom a životným prostredím. Pápež vyhlasuje: „*Vedomie závažnosti kultúrnej a ekologickej krízy sa musí prejavovať v nových návykoch*“ (# 209). Poznomenáva, že environmentálna výchova postupne rozšírila svoje ciele zapojením kritiky „mýtov“ modernosti a zamerajúc sa na založenie rovnováhy v nás samých, s druhými, s prírodou a inými živými bytosťami a s Bohom. Pápež požaduje „ekologickú etiku“ (210).

Keď hovoríme o ekologickej konverzii, pápež navrhuje potrebu ekologickej spirituality založená na presvedčení našej viery a evanjeliu, ktoré posilňuje nadšený záujem o ochranu sveta (# 216). Apelujúc ešte raz na postavu sv. Františka z Assisi, pápež zdôrazňuje, že zdravý vzťah k stvoreniu je jednou dimenziou integrálnej osobnej konverzii (# 218), konverzie, ktorá prináša vďačnosť a pocit nezaslúženosti a milujúce uznanie nášho univerzálneho spoločenstva

a to, že každé stvorenie odráža niečo z Boha. Trvá však na tom, že individuálna iniciatíva sama nenapraví komplexnú situáciu nášho sveta; potrebujeme tiež účinnú komunitnú konverziu (# 219).

V časti radosť a pokoj (# 222-227), nás pápež povzbudzuje, aby sme sa učili z rôznych náboženských tradícií, vrátane židovsko-kresťanskej, že „menej je viac“ a dodal, že „vyrovnané prežívanie každej a akokoľvek nepatrnej reality nám otvára oveľa viac možností chápať a osobne sa realizovať“ (# 222). „Kresťanská spiritualita návrhu je rásť v striedmosti a schopnosti tešiť sa aj z mála“ (# 222), určite odráža názory sv. Františka.

Život poznačený jednoduchosťou a striednosťou je oslobodzujúci a spôsob žitia života je naplno. Ľudia dokážu obmedzovať svoje neuspokojené potreby a umenšovať svoje nutkavé konanie a únavu, dokonca aj keď žijú z mála, najmä keď rozvíjajú ďalšie radosti a nachádzajú uspokojenie v bratských stretnutiach, v službe a v rozvoji vlastných darov v hudbe a umení, v kontakte s prírodou, v modlitbe (# 223).

Pápež pripomína potrebu byť zmierený so sebou a potrebu „vnútorného pokoja, ktorý sa spája so starostlivosťou o ekológiu a so spoločným dobrom, pretože ak je prežívaný autenticky, odráža sa vo vyrovnanom životnom štýle, ku ktorému sa pridružuje schopnosť žasnúť, ktorá vedie do hĺbky života. „Integrálna ekológia si vyžaduje, aby sme venovali trocha času na obnovenie pokojnej harmónie so stvorením, na uvažovanie o svojom životnom štýle a svojich ideáloch, na rozjímanie o Stvoriteľovi, ktorý žije medzi nami a v tom, čo nás obklopuje, a ktorého prítomnosť „nesmie byť vykonštruovaná, ale musí byť objavovaná a odhaľovaná“ (# 225). V kontexte lásky k stvoreniu pápež vyzýva veriacich, aby obnovili zvyk vzdávať vďaky pred a po jedle, aby nám tento zvyk pripomenul našu životnú závislosť od Boha, aby sme si upevnili zmysel vďačnosti za dary stvorenia prejavom vďačnosti voči tým, ktorí svojou prácou poskytujú tieto dobrá a utužuje solidaritu s tými najnúdznejšími. (# 227).

V piatej časti o občianskej a politickej láske (# 228 - 232) sa uvádza, že starostlivosť o prírodu je súčasťou životného štýlu, ktorý zahŕňa schopnosť žiť spolu a spoločne, napokon zasahujúc „univerzálneho bratstvo“ všetkým stvoreniam, dokonca vetru, slnku a mrakom (# 228). Pápež uverejňuje vášnivú naliehavú žiadosť: „Už príliš dlho sme zotrvali v morálnom úpadku, vysmievali sme sa etike, добрote, viere, poctivosti, a nadišiel čas uznať, že táto veselá povrchnosť nám málo prospela. Ničenie všetkých základov spoločenského života nás postaví jedných proti druhým, aby sme bránili svoje záujmy, vyvolá nové formy násilia a krutosti a zabráni rozvoju opravdivej kultúry starostlivosti o životné prostredie“ (# 229).

Hovoriac o sviatostných znakoch a sviatočnom odpočinku (# 233-237), pápež poznamenáva, že „Sviatosti sú privilegovaným spôsobom, ktorým Boh prijíma prírodu a pretvára ju, aby sprostredkovala nadprirodzený život, pripomínajúc, že „kresťanstvo neodmieta hmotu“ (# 235). Keď už hovoríme o kozmickej dimenzii Eucharistie, dodáva, že aj keď sa slávi v pokornej podobe, je to nejakým spôsobom slávenie „na oltári sveta“ „Potom rozvíja myšlienku, že „nedeľa, podobne ako hebrejská sobota, je dňom ozdravenia vzťahov človeka s Bohom, so sebou samým, s druhými a so svetom“ (# 237)

V siedmej časti (# 238 - 240), odvolávajúc sa na sv. Bonaventúru, pápež František hovorí o Najsvätejšej trojici a vzťahu medzi stvoreniami a vyzýva všetkých, aby sa pokúsili vykladať skutočnosť trojičným kľúčom.

Ôsma časť (# 241-242) hovorí o Márii ako o Kráľovnej všetkého stvorenia rozširujúc úvahu o sv. Jozefa, spravodlivého muža, ktorý nás všetkých môže učiť starostlivosti a podpore.

Deviata časť (243-246) vyzýva našu pozornosť na život „až za slnko, na večný život, v ktorom *„každé stvorenie, žiarivo premenené, zaujme svoje miesto a bude mať čo ponúknuť chudobným, ktorí budú definitívne oslobodení“*. Svätý Otec potom končí dvoma modlitbami, Modlitbou za našu zem a Modlitbou kresťanov a celého stvorenia.

Otázky na zamyslenie:

1. Aká je najnalichavejšia potreba vašej spoločnosti a čo môžete urobiť, aby ste v tejto oblasti vzdelávali ostatných?
2. Čo môžete vy, najmä tí, ktorí vyznávajú spôsob života sv. Františka, žiť jednoduchšie?
3. Pre akú „ekologickú premenu“ sa môžete dnes rozhodnúť?